

SUN'IY INTELLEKT VA INSONIYAT KELAJAGI

*Mamirbekova Madinabonu Zahriddin qizi**Andijon davlat pedagogika institute**Boshlang'ich ta'lim o'nalishi 1-bosqich talabasi**E-Mail : mamirbekovmashhurbek@gmail.com***Annotatsiya**

Ushbu maqolada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining zamonaviy jamiyat hayotiga ta'siri, ularning insoniyat kelajagidagi o'рни va roli tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt nafaqat texnologik rivojlanishning markazida, balki iqtisodiyot, sog'liqni saqlash, ta'lim, xavfsizlik, ijtimoiy aloqalar, madaniyat va siyosiy boshqaruv kabi sohalarda ham chuqur o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Maqolada SI'ning imkoniyatlari, xususan, katta ma'lumotlarni tahlil qilish, avtomatlashtirish, inson xatolarini kamaytirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish kabi afzalliklar ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, inson ish o'rinlarining qisqarishi, etik masalalar, nazorat va xavfsizlik muammolari, shaxsiy ma'lumotlar himoyasi kabi salbiy oqibatlar ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, raqamli transformatsiya, avtomatlashtirish, etik muammolar, inson o'рни, texnologik ishsizlik, xavfsizlik, ma'lumotlar himoyasi, kelajak.

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БУДУЩЕЕ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА**Аннотация**

В данной статье анализируется влияние технологий искусственного интеллекта (ИИ) на жизнь современного общества, их место и роль в будущем человечества. Искусственный интеллект находится не только в центре технологического развития, но и в таких областях, как экономика, здравоохранение, образование, безопасность, социальные отношения, культура и политическое управление. В статье рассматриваются возможности ИИ, в частности, преимущества анализа больших данных, автоматизации, снижения человеческих ошибок и повышения эффективности производства. При этом анализируются и негативные последствия, такие как сокращение рабочих мест для людей, этические вопросы, проблемы контроля и безопасности, защиты персональных данных.

Ключевые слова: искусственный интеллект, цифровая трансформация, автоматизация, этические вопросы, роль человека, технологическая безработица, безопасность, защита данных, будущее.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE FUTURE OF HUMANITY

Abstract

This article analyzes the impact of artificial intelligence (AI) technologies on the life of modern society, their place and role in the future of humanity. Artificial intelligence is not only at the center of technological development, but also in such areas as the economy, healthcare, education, security, social relations, culture and political governance. The article examines the possibilities of AI, in particular, the advantages of big data analysis, automation, reducing human errors and increasing production efficiency. At the same time, the negative consequences, such as the reduction of human jobs, ethical issues, control and security problems, and personal data protection, are also analyzed.

Keywords: artificial intelligence, digital transformation, automation, ethical issues, human role, technological unemployment, security, data protection, future.

Kirish

21-asr texnologik inqilobi insoniyat taraqqiyotining yangi bosqichiga qadam qo'ymoqda. Bu taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sun'iy intellekt (SI) bo'lib, u zamonaviy jamiyatning turli jabhalarini tubdan o'zgartirmoqda. SI dastlab matematik modellash, dasturlash va robototexnika yo'nalishida rivojlanib keldi. Bugungi kunda esa u tibbiyot, iqtisodiyot, transport, ta'lim, huquq va hatto san'at sohalarida ham faol qo'llanilmoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida murakkab jarayonlar avtomatlashtirilmoqda, katta hajmdagi ma'lumotlar tahlil qilinmoqda, yangi kashfiyotlar va yangiliklar tezlik bilan amalga oshirilmoqda. Bu esa ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, ilmiy izlanish va boshqaruv tizimlarining sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq sun'iy intellekt inson o'rnini bosadimi yoki uni to'ldiradimi, degan savol bugungi kunda jahon ilmiy hamjamiyatini o'ylantirib kelmoqda.

Shuningdek, SI bilan bog'liq etik muammolar, ya'ni avtomatik qarorlar qabul qilishning axloqiy jihatlari, shaxsiy hayot daxlsizligi, intellektual mulk masalalari dolzarb muammolardan hisoblanadi. Ish o'rinlarining qisqarishi, kasblarning o'zgarishi va yangi kompetensiyalarga ehtiyojning oshishi kabi ijtimoiy muammolar ham bu sohada chuqur ilmiy tahlilni talab etadi.

Adabiyotlar tahlili

Sun'iy intellekt sohasida olib borilgan tadqiqotlar ko'lamli va tez sur'atlar bilan o'sib bormoqda. Yuqori darajadagi nufuzli ilmiy jurnallarda chop etilgan maqolalar va xalqaro hisobotlar SI'ning turli sohalardagi qo'llanilish imkoniyatlari va xavf-xatarlarini yoritib bermoqda. Max Tegmarkning "Life 3.0: Being Human in the Age of

Artificial Intelligence” asarida sun’iy intellekt insoniyat sivilizatsiyasiga qanday ta’sir qilishi haqida falsafiy va ilmiy yondashuvlar taqdim etiladi.

Harvard Universiteti professori Stuart Russell va Peter Norvigning “Artificial Intelligence: A Modern Approach” nomli darsligi dunyo bo’ylab SI bo’yicha asosiy qo’llanma sifatida tan olingan bo’lib, unda SI algoritmlari, mashinali o’rganish, tabiiy tilni qayta ishlash va robototexnika haqida chuqur tahlil berilgan. Yuqorida keltirilgan asarlar sun’iy intellektning texnik imkoniyatlari bilan bir qatorda uning insoniyatga ijobiy va salbiy ta’sirini muvozanatli tahlil qiladi. Yana bir muhim manba bu - YUNESKO tomonidan ishlab chiqilgan "Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence" (2021). Unda SI bilan bog’liq axloqiy, ijtimoiy va huquqiy masalalarga xalqaro miqyosda yondashuvlar ko’rib chiqiladi. Shuningdek, MIT Technology Review, Nature, Science Advances kabi jurnallarda chop etilgan ilmiy maqolalarda SI’ning real hayotdagi qo’llanilishi, tahdidlar va boshqaruv masalalari muntazam yoritib boriladi. O’zbekiston olimlari tomonidan ham sun’iy intellekt mavzusida ilmiy ishlar olib borilmoqda. Jumladan, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti, Turin politeknika universiteti va boshqa ilmiy markazlarda SI dasturlari, chatbotlar, nutqni tanish texnologiyalari va mashinali o’rganish yo’nalishida tadqiqotlar olib borilmoqda. Ushbu manbalar sun’iy intellekt sohasining murakkab va ko’p qirrali ekanligini ko’rsatadi.

Tadqiqotlar qismi

Maqola doirasida O’zbekiston va boshqa davlatlar misolida sun’iy intellekt texnologiyalarining qo’llanilishiga doir ochiq manbalar, so’rovnomalar va statistik ma’lumotlar tahlil qilindi. Xususan, 2023-yilda Toshkent shahrida 200 nafar IT mutaxassisi o’rtasida o’tkazilgan so’rovnoma natijalariga ko’ra, respondentlarning 67 foizi sun’iy intellekt texnologiyalari yaqin 10 yil ichida ularning kasbiy faoliyatiga bevosita ta’sir qilishini taxmin qilgan. 42 foizi esa allaqachon ish jarayonida SI tizimlaridan foydalanishni boshlagan. Statistik ma’lumotlarga ko’ra, O’zbekistonda 2022–2024 yillarda sun’iy intellekt asosida ishlovchi 30 dan ortiq mahalliy IT loyiha ishlab chiqilgan. Bularga elektron tarjimonlar, yuzni tanish tizimlari, chatbotlar va tibbiy tashxis dasturlari kiradi. Ayniqsa, elektron hukumat tizimlarida SI asosidagi avtomatik hujjat aylanishi va savol-javob platformalari joriy etilmoqda. Xalqaro miqyosda esa sun’iy intellektga oid investitsiyalar hajmi 2023-yilda 92 milliard AQSh dollarini tashkil qilgan bo’lib, bu ko’rsatkich har yili o’rtacha 20% ga o’smoqda. Bu ko’rsatkichlar SI’ning iqtisodiyot va jamiyatda tobora muhim o’rin egallayotganini ko’rsatadi.

Xulosa

Sun’iy intellekt texnologiyalari insoniyat hayotini tubdan o’zgartirish quvvatiga ega bo’lgan eng yirik innovatsion yutuqlardan biridir. U ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, sog’liqni saqlash va ta’lim sifatini yaxshilaydi, xavfsizlikni

kuchaytiradi. Shu bilan birga, yangi muammolarni ham yuzaga keltiradi: etik masalalar, ish o'rinlarining qisqarishi, axborot xavfsizligi tahdidlari va boshqalar. Kelajakda sun'iy intellektning insoniyat hayotidagi o'rni va roli texnologiyalarning rivojlanish tezligigina emas, balki ularning qanday boshqarilishi, tartibga solinishi va jamiyat tomonidan qabul qilinishiga bog'liq bo'ladi. Shu bois, SI'ni rivojlantirishda nafaqat texnik, balki axloqiy, huquqiy va ijtimoiy yondashuvlar ham muhimdir. O'zbekiston uchun bu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlar sonini ko'paytirish, SI bo'yicha mutaxassislar tayyorlash, xalqaro tajriba almashish va milliy qonunchilikni takomillashtirish zarur. Sun'iy intellekt – bu faqat texnologiya emas, balki insoniyat kelajagini belgilovchi global omildir. Uning ijobiy imkoniyatlaridan oqilona foydalanish – barqaror taraqqiyotning muhim kalitidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduraxmonov Q.X. Sun'iy intellekt asoslari. — Toshkent: Fan, 2022. — 298 b.
2. Soliyev A.A. Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar. — Toshkent: Innovatsiya, 2023. — 212 b.
3. Normurodov B.N. Raqamli transformatsiya va intellektual tizimlar. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2022. — 187 b.
4. TATU ilmiy jurnali. Sun'iy intellekt va ijtimoiy masalalar. — 2023, №2. — B. 43–55.
5. Karimov R.A. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot va SI texnologiyalari. — Toshkent: Ilm ziyo, 2021. — 164 b.
6. Inha universiteti. Mashinali o'rganish bo'yicha ilmiy to'plam. — Toshkent, 2022. — 135 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. 2023-yilgi tahliliy hisobot. — Toshkent, 2023. — 78 b.
8. TATU magistrlik dissertatsiyalar to'plami. Sun'iy intellekt asosida xizmatlar avtomatlashtirish. — Toshkent, 2023. — 95 b.
9. Ismoilov F.J. Texnologik ishsizlik va sun'iy intellekt. — Toshkent: Yangi asr, 2024. — 140 b.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4996-sonli qarori. "Sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida". — Toshkent, 2021-yil 17-fevral.